

ПРЕДЛОГ ЗА ИЗМЕНУ ЧЛАНА 29. ЗАКОНА О СУДИЈАМА

Правни оквир

Релевантне одредбе: члан 149. став 2. и члан 153. став 1. Устава Републике Србије, члан 3. став 5. Закона о судијама и члан 29. Закона о судијама и члана 27а ставови 1.-3. Пословника о раду Високог савета судства.

Устав Републике Србије

Независност судије

Члан 149.

(2) Сваки утицај на судију у вршењу судијске функције је забрањен.

Члан 153.

(1) Високи савет судства је независан и самосталан орган који обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија.

Закон о судијама

Члан 3.

(5) Сви државни органи и функционери дужни су да својим поступањем и понашањем одржавају поверење у независност и непристрасност судија и судова.

Право судије на притужбу

Члан 29.

(1) Судија може Високом савету судства изјавити притужбу ако му је повређено право за које овим законом није предвиђен посебан поступак заштите.

(2) Притужба се доставља лицу на кога се притужба односи и које се може изјаснити у року од три дана од дана пријема.

(3) Високи савет судства одлучује о притужби у року од 15 дана и одмах упознаје са одлуком судију подносиоца притужбе, председника суда, председника непосредно вишег суда и председника Врховног касационог суда. Ако је притужба основана, Високи савет судства предузима мере ради заштите права судије.

Пословник о раду Високог савета судства

Начин рада и одлучивања Савета у случајевима политичког утицаја на рад судства

Члан 27а

(1) Судија, који сматра да постоји политички утицај на његов рад, може писмено да се обрати Савету.

(2) Председник Савета по сопственој иницијативи, на предлог једног члана Савета или на основу обраћања судије из става 1. овог члана сазива седницу Савета на којој ће се разматрати постојање политичког утицаја на рад судства.

(3) Обраћање судије из става 1. овог члана, иницијатива председника Савета и предлог члана Савета из става 2. овог члана мора бити образложено.

Анализа

Пре свега, питање утицаја на судије у вршењу судијске функције није регулисано на потпун и садржајан начин. Свакако, Уставом се забрањује сваки утицај на судију у вршењу судијске функције, али напред наведена одредба није додатно разрађена у нижим општим правним актима, попут Закона о судијама и Пословник о раду Високог савета судства. Штавише, овом проблему приступило се на неадекватан начин и крајње селективно, пошто се у Закону о судијама и не спомиње забрана утицаја на судију у вршењу судијске функције, док је у горе поменутом

подзаконском општем правном акту апострофиран, једино, политички утицај, а који је само један у низу облика непримерених утицаја у вршењу судијске функције. На другој страни, Закон о судијама је недоречен и у домену притужбе коју наводи као једно, генерално, правно средство које је на располагању судији у случају повреде законских права уколико за исте није предвиђен посебан поступак заштите. Додуше, напред наведени општи правни акт је одређенији што се тиче процедуралног аспекта обзиром да је, на садржајнији начин, регулисао поступак поводом изјављене притужбе, али остаје нејасно да ли се притужба може изјавити због (непримереног) утицаја на судију у вршењу судијске функције. Међутим, у Пословнику о раду Високог савета судства не спомиње се, уопште, поступак поводом притужбе због повреде права судије, већ се уводи посебан облик заштите права судије у случајевима политичког утицаја. На тај начин, придат је значај једном од могућих облика непримерених утицаја у вршењу судијске функције који, несумњиво, јесте деликатан, мада је, по свој прилици, и најмање учестао у односу на неке друге, попут медијске кампање.

Полазећи од горе поменутих начелних и апстрактних уставних одредаба, требало би извршити одређене измене и допуне Закона о судијама како би се забрана (непримереног) утицаја на судију у вршењу судијске функције регулисала потпуније и садржајније у односу на постојеће стање, а притужба установила и промовисала као делотворни правни лек против (непримереног) утицаја на судију у вршењу судијске функције.

Предлог

Извршити измене и допуне члан 3. Закона о судијама на начин што би се изменио назив члана, затим изменио би се постојећи став 5. и придодао став 6., тако да би гласили:

Независност и непристрасност

Члан 3.

(5) Забрањен је сваки утицај на судију у вршењу судијске функције, а нарочито политички утицај, лични утицај, утицај остварен злоупотребом службеног положаја, функције или јавних овлашћења, коришћење медија или јавних иступа на начин супротан вредностима демократског друштва.

(6) Државни органи и функционери дужни су, нарочито, да својим поступањем и понашањем одржавају поверење у независност и непристрасност судија и судова.

Извршити измене и допуне члан 29. Закона о судијама тако да би гласио:

Право судије на притужбу

(1) Судија може Високом савету судства изјавити притужбу ако сматра да постоји утицај на вршење судијске функције.

(2) Притужба мора бити у писменом облику и образложена, а о истој се, без одлагања, преко поште или електронским путем, обавештава лице на кога се притужба односи које се може изјаснити у писменом облику у року од три дана од дана обавештавања.

(3) По пријему изјашњења или протеку рока за изјашњење, Високи савет судства сазива седницу без одлагања и одлучује о притужби о чему, након одржане седнице, обавештава јавност објављивањем закључка на интернет страници Високог савета судства и давањем саопштења медијима.

(4) Медији су дужни објавити, без накнаде, закључак Високог савета судства из става 3. овог члана.

О б р а з л о ж е њ е

Дакле, уставну одредбу о забрани утицаја на судију у вршењу судијске функције требало би поновити и у Закону о судијама, с`тим што би иста била модификована у извесном погледу. Наиме, нагласили би се неки од најделикатнијих и најпроблематичнијих облика утицаја на судију у вршењу судијске функције, попут политичког који би се односио на носиоце обликовања политичке воље, затим личног који би се односио на истакнуте или ``контроверне`` појединце у друштву који, пак, немају неки званични ангажман у органима јавне власти или међународним организацијама, затим утицај од стране лица која се, управо, налазе некој од одговорнијих домаћих или међународних јавних позиција и што, нужно, подразумева злоупотребу истог, а најзад били би обухваћени медији и јавни иступи појединаца који су супротни неким од темељних вредности демократског друштва, као што су истинитост, потпуност и веродостојност у медијској сфери, односно начело владавине права, поделе власти, људског достојанства и судске независности. Наравно, горе поменута забрана односила би се и на све друге, могуће, облике непримереног утицаја на судију у вршењу судијске функције, а који се процењивали и разматрали у сваком конкретном случају. Иначе, идентична одредба постоји у члану 6. ставу 1. Закона о судовима Републике Хрватске (``Народне новине`` бр. 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018) и, несумњиво, је садржајнија у односу на постојеће законско решење у Републици Србији. На другој страни, могла би се оставити и постојећа одредба члана 3. става 5. Закона о судијама, с`тим што би се пребацила у став 6. уз изостављање одреднице ``сви``, али би се придодала одредница ``нарочито`` како би се нагласило да су, управо, државни органи и функционери најпозванији да у јавности афирмишу независност и, самим тим, непристрасност судства.

У сваком случају, не би било проблематично ни да се напред наведена одредба избрише из Закона о судијама, јер већи значај има постојање, односно понављање, начелне одредбе о генералној забрани утицаја на судију у вршењу судијске функције, него да се нагласи да поједини субјекти имају, просту, дужност да својим поступањем и понашањем одржавају поверење у независност и непристрасност судија и судова. Према томе, беспотребно је у називу овог задржати одредницу ``одржавање поверења``, већ је довољно да остану ``независност`` и ``непристрасност`` који представљају темељне и кључне принципе понашања судије у вршењу судијске функције.

Такође, постојећа притужба искористила би се као правно средство зарад заштите судије од утицаја у вршењу судијске функције. У вези са тим, напред наведени поступак покретао би се, искључиво, по приватној иницијативи обзиром да питање утицаја јесте релативног и индивидуалног карактера, пошто је сваком појединцу препуштено да се, првобитно, избори са притисцима, мада уколико не буде у могућности, онда би требало предвидети одговарајући системски облик заштите. Уједно, а узимајући у обзир деликатност оваквих случајева, требало би омогућити лицу на које се притужба односи да се изјасни о истој, па да се, тек, потом приступи одлучивању у складу са одредбом члана 17. Закона о Високом савету судства. Тим поводом, ваљало би искористити постојећи генусни концепт ``обавештавања`` као најефикаснији и најфлексибилнији облик општења између органа јавне власти и учесника у поступку, а који би, нужно, претрпео извесне модификације. Наиме, Високи савет судства морао би, без одлагања, упознати лице на које се притужба односи о постојању и садржини исте, а био би слободан у одабиру да ли ће то учинити преко поште слањем одговарајуће пошिल्ке или електронским путем слањем на одговарајућу адресу електронске поште. На тај начин, избегле би се разне ``процесне`` злоупотребе и омогућило би се несметано одвијање поступка, док лице на које се притужба односи не би било ускараћено могућности да се изјасни о истој.

Такође, требало би извршити одређена прецизирања поводом процедуре у виду комбинације постојећих одредаба члана 29. Закона о судијама и члана 27а Пословника о раду Високог савета судства уз још неке новине, као што су тачно назначење када се може сазвати седница Високог савета судства и одлучивати. У вези са тим, ваљало би одабрати најпримеренији облик-форму одлучивања, а од свих предвиђених у члану 31. Пословника о раду Високог савета судства намеће се ``закључак`` обзиром да Високи савет судства не би одлучивао о конкретним правима, обавезама или интересу, него би, на основу постојећих релевантних података и чињеница, заузимао одређени правно-вредносни став о (не)постојању било каквог утицаја на судију у вршењу судијске функције. При томе, идентично решење предвиђено је и у одредби члана 27в Пословника о раду Високог савета судства која, на изврстан начин, сигнализира да Високи савет судства о (не)постојању политичког утицаја одлучује у облику-форми ``закључка``.

Надаље, довољно је да напред наведени ``закључак`` буде објављен јавно, тачније у медијима и на интернет страници Високог савета судства, и да се са истим, посебно, не упонзају лица наведена у постојећој одредби члана 29. став 3. Закона о судијама, пошто је једноставно сувишно и бесмислено. Тим поводом, примереније је

употребити и термин медији, а не средства јавног информисања зато што се ради о званичном, прописаном, термину у складу са одредбом члана 50. Устава Републике Србије и члана 1. Закона о јавном информисању и медијама. Поред тога, требало би наметнути медијама дужност да горе поменути ``закључак`` Високог савета судства објаве бесплатно, јер би јавност морала бити информисана о (не)постојању утицаја на судије у вршењу судијске функције, управо, из разлога очувања темељних уставних начела, попут владавине права, поделе власти и судске независности.

Најзад, горе описане законске промене условиле би промену одговарајућег подзаконског општег правног акта, тачније Пословника о раду Високог савета судства, којим би се, притом, могла додатно разрадити нека процедурална питања, као што су одлучивање, начин гласања, итд., с тим да постојећи посебни поступак рада и одлучивања у случајевима политичког утицаја на рад судства регулисан одредбама почев од члана 27а закључно са чланом 27в не би требао опстати зато што би се релевантна законска одредба, несумњиво, примењивала и на случајеве политичког утицаја што би било и посебно наглашено, а и не постоји ниједан правно-политички разлог да се политичком утицају прида већи значај у односу на остале непримерене облике утицаја на судију у вршењу судијске функције који могу бити, чак, и погубнији.